

KAPU CAMİİ'NİN YENİDEN İNŞASINA DAİR BİR TARİH MANZÛMESİ

Konya'daki Osmanlı devrinde yapılmış camilerin en meşhurlarından biri olan Kapu Camii, ilk olarak 1658 yılında Mevlâna Dergâhı Postnişini Hüseyin Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Hüseyin Çelebi, yine Mevlâna Dergâhı postnişinlerinden Ferruh Çelebi'nin (ö.1600) torunudur. Babası, Celâleddin Hasan Çelebi'dir. (ö.1601) Sultan İbrahim'in (1640-1648) 21 Cemâziye'l-âhir 1050 (8.10.1640) tarihli beratıyla 17. halife olarak

Yakup Şafak

Mevlâna Dergâhı postnişinliğine getirilmiştir. Pir Hüseyin Çelebi olarak anılır. Osmanlı idaresinin, bilhassa saraydan kaynaklanan sıkıntılar içinde sarsıldığı bir dönemde 27 yıl bu görevde hizmet etmiştir. Pir Hüseyin Çelebi, sema âyinine son şeklini veren kişi olarak

bilinir. Kapu Camii'nin yanısıra, Mevlâna Dergâhı'nın bitişiğine inşa olunan Sibyan Mektebi'nin de bânisidir. 1679 yılında 89 yaşında iken vefat etmiştir. (Konya Ans., IV,255).

Kaynaklara göre 1811 yılında harap olan Kapu Camii, Konya Müftüsü Eşenlerizade Seyyid Ab-

durrahman Efendi tarafından yeniden yaptırılmıştır. (Konya Ans., V,52).

Daha sonra 1867 yılında bir ihmâl neticesinde meydana gelen Konya Çarşısı yangınında Yüksek Camii ve Kapı Camii de yanmıştı. O zamanki Mevlâna Dergâhı postnişini olan Sadreddin Çelebi (ö.1881), Vali A.Tevfik Paşa ve Belediye Başkanı Hacı Fasih Efendiyle birlikte çarşının yeniden ihyası yönünde büyük bir gayret ve fedakarlık göstermişlerdi. Sultan Aziz ve annesi Pertevniyal Valide Sultan'ın yardımlarıyla Yüksek Cami yerine bugünkü Aziziye Camii yapılmıştı. Sadreddin Çelebi de bizzat maddi yardımda bulunarak Kapı Camii'nin yeniden inşasını sağlamıştı.

Mehmed Ali Uz Bey, Müftü Abdurrahman Efendi hakkında şu kıymetli malûmatı veriyor: "Hâdim'in yetiştirdiği çok değerli ilim adamlarımızdan birisidir. Babası, ulemâdan Seyyid Mehmed Efendi'dir. İlk tahsilini

babasından yapmış ve icazetini de ondan almıştır. Konya müftüsü olan büyük kardeşi Ahmed Efendi'nin vefatı üzerine Konya müftülüğüne getirilmiştir. Köse Müftü namıyla maruftur. (...) Kapu Camii'ni yeniden yaptırmış ve cami için 29 bab da dükkân vakfetmiştir. Konya'dan Meram'a kadar kaldırım yaptıran da bu zattır. (...) Ayrıca 1813 yılında Şerafeddin Camii civarında pek çok ilim adamının yetişmesine sebep olan Ziyâiye Medresesi'ni de yaptırarak medreseye 9 dükkân vakfetmiştir. Nakibü'l-ulemâ olan merhûmun, yaptırdığı eserlerden, varlıklı bir zat olduğu açıkça anlaşılmaktadır. 1231/1816 yılında vefat etmiş ve Alaaddin Camii'nin kuzey tarafındaki bahçeye defnedilmiştir." (Konya Alimleri ve Velileri, Konya, 2004, s.272.)

Burada metni sunulacak olan manzûme, Kapu Camii'nin, Müftü Abdurrahman Efendi tarafından yeniden yapılması üzerine kaleme alınmıştır.

Manisa İl Halk Kütüphanesi, 6600 numarada kayıtlı bir mecmuanın son sayfasında yer alan 7 beyitlik manzûmenin okunuşu şöyledir:

*Diyâr-ı Konya'da fetvâ ile meşhûr olan zâta
Tecellî eylemiş Allah, vücûdun sarf-ı hayrâta*

*Okunsun ceddine rahmet, halef kaldı ol ârâyı
Vücûdu hayr-ı mahz olmuş, nişandır ol saâdâta*

*Olursa gavrına vâsıl, bir evkaf ki harâb olmuş
Anı bir vechile ilhâk eder elbet imârâta*

*Husûsâ Kapu Câmii, nazargâh-ı saîdandır
Ana bir hoş taban verdi, alem çektî semâvâta*

*Yoğ iken zâhiren esbâb, irâde etti i'mârın
Müyesser oldu itmâmı ki hayrânım bu hâlâta*

*Yazın târihe akvâlin, kelâm-ı ayn-ı hikmettir
Pesend ol zât-ı ekmelden suûd eden sünûhâta*

*Buyurdu tûl-i arzından zamîme eylesin üstâd
Büyüsün Kapu Câmii, vefâ kulsın cemââta
1230 (1815)*

Bugünkü dille ifadesi:

“Konya'da fetvâ makamında bulunan meşhur zâta, Allah, varlığını hayır yolunda harcamayı lutfeylemiş.

(Memleketi hayır eserleriyle) süsleyen, baştan aşağı hayır kesilmiş olan öyle bir zâtı geride bıraktıkları için ecdâdına rahmet okunsun. Saadetlere âlâmet olan eserlerin sahibidir o.

Bir vakıf eserinin harap olduğunu öğrenirse, onu bir şekilde mamur eder.

Bilhassa mutlu kişilerin seyrinden (haz duyduğu) Kapu Camii'nin tabanını güzel bir şekilde (inşa ettirdi), alemini göğe yükseltti.

Görünürde sebep yokken camiin imar edilmesini arzu etti ve ikmâlîne muvafak oldu. Bu hallere hayranım ben.

Onun, bizzat hikmet olan sözlerini yazın. O mükemmel zatın dilinden dökülen sözlere maşallah!

Ustanın, camii genişletmesini emretti; Kapu Camii büyüsün de cemâate yetsin diye.”

Görüldüğü üzere, manzûmenin sonunda 1230 (1815) tarihi vardır; üzerinde ise “Mine'l-fakîr el-Hâc (Hâ) fız Mehmed Adli” kaydı okunmaktadır. Bu zatın, o zamanlar Konya'da görev yapmış memurlardan biri olduğu düşünülebilir. Şiirde, bilhassa dil açısından bazı aksamalar olduğu görülmektedir. Gerek bu manzûmedeki muhtevânın, gerekse zikredilen tarihin, Kapu Camii'nin tarihçesine küçük de olsa katkı sağlayacağını ümit ediyorum.

دورت بیچ دورت سنی کبدر
 عقلی غضب ایمان حد حیا بطبع علمی صلاحی غایت

کتابخانه
 ملی
 جمهوری
 اسلامی
 ایران
 ۴۲

دیار قونیه فتوا ابد مشهور اولازانه
 تجلی ایمن الله وجودین صرف خیرانه
 او قونیه و جدینه رحمت خلف قدر اول اولی
 وجود خیر محض اولی نشانی اول سفارانه
 اول کور عوریه و اصل بر او قافله خراب اولی
 آن بو وجهله الحاق ایدر البت عمارانه
 حضور صاقا پوجلی نظر کایه سعید اندر
 اکابر خوش طبعی و پرور علم چکده سمارانه
 یونگی ظاهر اسباب اراد ایدر اعمالین
 میسر اولدر انعامی که خیر انعم بو حالانه

تاریخ احوال کلام علمی حکمت نیک اولی
 دیار قونیه فتوا ابد مشهور اولازانه
 دیار قونیه فتوا ابد مشهور اولازانه

GÜNÜMÜZDE UNUTULAN KONYA KAŞIK OYUNLARI

Ali IŞIK

G eçmişte çalgılı ve sazlı sözlü eğlencilerde Konyalı gerek erkeklerin gerekse kadınların gelenekli oyunları hep kaşıkla oynanan oyunlardı. Konya kırsalında bu gelenek devam ettirilse de; Konya merkezindeki doğma büyüme Konyalı olanlar arasında çok nadiren görülmektedir. Diğer yandan bu oyunlar hakkında tespit edilmediği için de şurada burda nadiren görülen oyunlarda bir yozlaşma da mevcuttur. Günümüzde bir grup gencin oluşturduğu “**Grup Kaşiks**” ekibinin oynadığı kaşık oyunları göze hoş gelse de tıpkı adında olduğu gibi- oyunların geleneksel olan sadece kaşıkla

yan oyuncuların ellerinde ritim aracı olarak ahşaptan mamul kaşıklar bulunduğu için yaygın olarak bu adla anılagelmiştir. Ancak Konya’da kaşık havalarına ve kıvrak oyun havalarına -kaşık şıkır-talarına izafetle- “**şıkıltım havası**” denmektedir (Gazimihal 1947: 65). Bu oyunlar Konya ve ilçelerinde geleneksel ve en yaygın oyundur. Çoğunlukla düğün gibi eğlencelerde oynanır. Genel olarak daire biçiminde ya da oyuncuların birbirine tutunmadan oynadığı bu oyunlarda oyuncunun iki elinde ikişer kaşık bulunur. Kaşıklar aynı zamanda oyunda ritim saz görevini de üstlenmektedir. Düğüne gelen da-

Kaşık oyunları, oyunda oyuncular saz eşliğinde kaşık oyun-

larına katılmak zorundadır. Ayrı topluluklar oluşturan kadın ve erkekler kendi aralarında oynarlar. Konya'nın yerlileri toplu oynamayı sevmediğinden kaşık oyunları çoğunlukla iki kişi tarafından karşılıklı olarak oynanır. Bu esnada birbirini takip eden oyuncular, birbirinin ayak ve vücut hareketlerindeki uyuma dikkat ederler.

Kaşık oyununun, Anadolu öncesinde, Orta Asya'ya kadar uzanan tarihî bir geçmişi vardır. Mevlâna'nın mısraları arasında geçen "çeng u çağane" terkinindeki "çağanağ" çalgısı haddi zatında iki iri kaşığın yüz yüze getirilmesi ve oyuklarına ziller ve daha sonraları yuvarlak çingırakçıklar sıralanması suretiyle yapıldığı için Horasan bölgelerinin şimdiki oyuncularınca "gaşağ" (kaşık) adıyla bilinir ve kullanılır. Hâlbuki Anadolu'da bu tipte oyun kaşıkları, ne de çalparalar

yapılmadığından, tahtadan yemek kaşıklarıyla oyunlara devam edilmektedir. Konya'da, oyunlarda ahşap kaşıkların yanında kemik kaşıklar ve parmak zilleri de kullanılmıştır (Gazimihal 1947: 65).

Kaşıklı oyunların en belirgin özeliği şahsi olması, oynayanların beceri ve kabiliyetlerine bağlı olmasıdır. Herkesin kendine özgü figürleri vardır. Oyun yavaş bir tempoda başlar ve giderek hızlanır. Sazlar ve kaşıklar çalmaya başlayınca oyuncu müziğe göre topuk döver. Küçük adımlarla yürür, yan yan hareketlerle oyuna başlar. Kaşıklı oyunlar genellikle kapalı yerlerde, köy odalarında oynamalarıyla da halay ve zeybeklerden ayrılır. Konya'da **oturak** olarak adlandırılan müzikli, oyunlu toplantılarda oyuncu kadınlar da kaşıklarla oynar.

Sektirme, Keklik, Yerli Oyun, Aslan Mustafa, Sallama, Genç Os-

man, Ahmet Yavaş, Düz Oyun, Emmiler, Galkınma, İnce Çayır, Konyalı, Menberi, Turnalar, Aksinne ve Zambak Konya kaşık oyunlarının en bilinenleridir.

Kaşık Oyunlarında Geleneksel Kıyafetler

Kadın Giysileri

Başa Giyilenler: Fes, hotoz, oyalı yazma, yemeni, kellepoş (takke), yazma çember, arakçin, tepelik.

Sırta Giyilenler: İçlik (iç gömleği), şalvar (don), enteri (entari), salta (cepken), göğüs tülü (dafk), kuşak.

Ayağa Giyilenler: Çorap (yabadan), pabuç, yemeni, lapçin, potin (kalloş).

Takılar: Penez, altın, sarı lira, küpe, beşibiryerde.

Süsler: Örgülü saçlar, sürme allık, züluf.

Aksesuar: Gümüş tepelik, madeni kemer (bademli fişekli), toka. (Köse 2006: 77)

Erkek Giysileri

Başa Giyilenler: Fes, Trablus eşarp, poşu.

Sırta Giyilenler: İçlik (göynek/gömlek), şalvar, yelek, salta (kısa ceket), ağı don.

Ayağa Giyilenler: Çorap (kalçın), işlemeli çorap, dola çarık, yemeni.

Aksesuar: Muska, tütün kesesi, para kesesi, gümüş köstek. (Köse 2006: 78)

KAYNAKÇA:

GAZİMİHAL, Mahmut R. (1947), *Konya'da Musikî*, Ankara.

a. mlf. (1945), "Kaşık Oyunları", *Folklor Postası*, c. I, sy. 11, s. 3-4.

a. mlf., (1954), "Kaşık Oyunu", *TFA*, y. 6, c. III, sy. 62 (Eylül), s. 977-979;

a. mlf. (1961), "Kaşık Oyunu", *TFA*, y. 13, c. VII, sy. 148 (Kasım), s. 2551-2552.

HİNÇER, İhsan (1965), "Konya Kaşık Oyunları", *TFA*, y. 16, c. IX, sy. 191 (Haziran), s. 3771-3774.

KÖSE, Füsün (2006), "Türk Halk Oyunları Türlerinden Kaşık Oyunları'nın Yapısal Özellikleri", *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, İzmir.

ŞİRAZ, Murat (2008), "Türk Halk Oyunlarıyla İlgilenen Bireylerin Halk Oyunlarına Yöneliş Sebepleri (Konya İli Örneği)", *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Konya.

ILGIN HALKININ HATIRA-İ CELÂDET TOPU'NA YAPTIĞI YARDIMLAR

Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'na girdikten sonra Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili sıfatlarıyla Enver Paşa savaş süresince Osmanlı toplumunun savaşa olan inancını diri tutmak için çalışmalar yapmıştır. Savaşın ortaya çıkardığı yıkıcılığı asgari seviyeye indirebilmek amacıyla Enver Paşa Kafkas Cephesinde Ruslara karşı yaşanan mağlubiyetten sonra cepheden İstanbul'a gelmiş⁽¹⁾, mağlubiyetlerden daha çok Çanakkale Savaşı ve Irak Cephesinde kazanılan başarıların öne çıkarılmasıyla asker ailelerinin ihtiyaçları için gerçekleştirilen yardım kampanyasını başlatmıştır. Kampanya, **"Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyeti"** vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Avusturya'da üretilerek İstanbul'a getirilen Bayazıt Meydanı'nda Harbiye Nezareti önüne yerleştirilen **"Hatıra-i Celadet"** ismi verilen tahtadan imal edilmiş topun açılışı devlet erkanı tarafından gerçekleştirilmiş daha sonra toplanan yardımların nişanesi olan çiviler törenle Hatıra-i Celadet Topu'na çakılmış ve yardım kampanyası başlamıştır.

Yardım kampanyasını başlatan Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyeti bu dönemde gazetele-re verdiği ilanlarla yardım sürecini canlı tutmaya çalışmıştır. İlanlara göre cemiyet İstanbul'un her iki yakasında da faaliyetler yürütmektedir. İlanlarda yardıma muhtaç

asker ailelerine yeterli miktarda erzak temin edildiğinden bahsedilmekte Üsküdar, Gaziköy ve Eyüp Bayezid taraflarında sakin olanlara maaş cüzdanlarını ve vesikalarını göstermek kaydıyla erzak yardımı yapılacağı duyurulmaktadır⁽²⁾.

Kampanyaya İstanbul halkı dışında Anadolu'nun muhtelif yerlerinden de yardımlar yapılmış, Konya ve ilçelerinden de yardımlar toplanmıştır. Hatıra-i Celadet Topu'nun açılış merasimini ve Ilgın halkının Hatıra-i Celadet Topu için yaptığı yardımları aşağıya aktarıyoruz.

HATIRA-İ CELÂDET RESM-İ MÜŞAŞA MÜNASEBETİYLE

Payitaht-ı Osmani'de bir şaşaa ve ihtişam kemal-i iftihar ve ihtiram bir ihtifal-i mahsus icra edildi. 5 Mart zaferini (Çanakkale Zaferi) temsil ve tebci etmek üzere Hatıra-i Celadet unvanı altında Harbiye Nezareti önünde Bayazıt meydanında ihzar edilmiş olan muvakkaa bir abide-i hürriyet olmak üzere vazı edilmiş olan tahta topun rasime-i küşadı ve vükela-i fiham ve rical ve devlet sair zevat-ı kiram muvacehesinde matbuat erkanı da bu resmi hinde hazır bulunarak fahr ve şevk ile muhteşemen icra edildi. (30 Mart 1332 Çarşamba)

İstanbul ahalisinin kulub yani ruh ve fikir halisi müşaşa sebebiyle hilafete doğru tariz daiyesinde bulunmuş başlarını bir seddi ahinine çarparak münhezim zaiyat-ı külliye hüsrân-ı azim ile hatta şeref-i

(1) Hasan Babacan, Enver Paşa, Türkler Ansiklopedisi, Ankara, 2002, s. 272.

(2) Tercüman-ı Hakikat, 16-30 Nisan 1332 (29 Nisan-13 Mayıs 1916), "Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyetinden".

Servet-i Funun, 31 Mart 1332 (13 Nisan 1916) "Hatıra-i Celadet Resm-i Müşaaşa Münasebetiyle"

haysiyetlerini Kale-i Sultaniye'nin emvac-ı satveti içine gömerek bırakarak savuşmuş gitmiş olan düşmanlara karşı gazanferane bahadırane kahramane müdafaa eden Irak'ta teessirat-ı müthişesi İngiltere'nin Avam ve Lordlar kamalarında elim akisler meyus teellümler husule getirecek surette düşmanlara kahhar darbeler vuran Kafkas'da düşman-ı ebedi Moskofların muharribane ve vahşiyanesini namus ve celadet ve besaletle parlayan süngüleriyle mermileri düşmanın bağında patlayan toplarıyla tüfekleriyle def ve tard eden Osmanlı erlerine Türk bahadırlarına bütün mücahidin-i İslamiyeye

tevcih edecektir.

Aynı zamanda bu erlerin bu kahramanların bu bahadırların hamaseti Osmanlı vatanının milletinin şan ve şerefini haysiyet ve vakarını ala kişver-i güşa ve fütuhat-ı pira ecdad-ı azamın menakıb-ı mübeccelesini ihya eden besalet ve şecaatı sineler iftiharla kabararak minnetdarane şükrü gūzarane tahattur edilirken nazarlar bu kahramanların muhtac-ı muavenet olan ailelerine tevcie olunacak tehvin-i ihtiyacatı zaruriyesi için şu vatan-ı muazzez ve millet-i necibenin her ferdi sevk-i hamiyetle hüsnü şefkat ve fedakarıyla hüsnü şükran ve minnetdarıyla kendinde gayret ve vataniye –i

hamiyet-i milliyeye duyacaktır.

Malum olduğu üzere Bayazıt meydanında resm-i küşadı icra olunan abide-i celadete bu gayret-i hamiyet ve vataniye ve milliye ile çakılacak altın gümüş demir çivilerin hasılatı muhtaç ve muavenet asker ailelerinin ihtiyacat-ı zaruriyesini temine hasr ve tahsis olunmuş pek ali bir hissi şefkatle bu vazife-i mukaddeseyi fedakarane ifa etmekte olan ve şimdiki kadar nice asker ailelerine nice asker evlad-ı iyaline rehasaz ve teselliyatkar olmuş bulunan Osmanlı Yardımcı Hanımlar Cemiyeti ve muhteremesinin hizmet-i

hamiyeti ve şefkat-i gösteranesi bu vazifeyi de deruhte buyurmuştur.

Hatıra-i Celadet nam belendi verilmiş olan bu abide-i muzafferiyet tahta bir top şeklinde Avusturya'da Skoda fabrikası tarafından imal olunarak dersaadete gönderilmiş Bayazıt meydanına vazi edilmiş ihtifalat-ı mahsusaya ile resm-i iftitalı icra olunmak üzere bir setre ile örtülmüş idi.

Evvelce de matbuatta yazılmış olduğu vechile topa çakılmak üzere üç nevi çivi ihzar edilmiştir. Altından mamul olanı beş lira gümüşten mamul olanı bir lira demirden çiviler de bir kuruluş mukabilinde çakılacaktır. Altın çivi çakanlara isminin ve verdiği ianenin derciyle bir şehadetname bir de altın yıldızlı rozet, gümüş çivi çakanlara yine isminin ve verdiği ianenin tasrihiyle bir şehadetname ve bir gümüş yıldızlı rozet, demir çividen yirmiyedi tane çakanlara beyaz madenden birer rozet verilecektir.

Böylece bu Hatıra-i Celadet Osmanlı dilaverlerinin Tarih-i Osma-

niye ve Cihan Harbi tarihine hattı zerin ile yazılacak menakıb-ı hamasetini tab-ı temsil edecek, merkezi saltanat ve hilafetin bab-ı mualası ve satveti olan emvac-ı semine düşmanların birçok sefain-i harbiyesini haşmet –i bahriyesiyle batırarak Osmanlı erlerinin Osmanlı mevcudiyetine nakşettikleri levha şan ve zaferi tanzir eyleyecek millet-i Osmaniye ve ümmet-i İslamiye'nin azim ve metanet-i ahenini gösterecek ve yalnız bir abide-i muzafferiyet değil bununla beraber bir timsal-i hamiyet ve şefkat olacaktır.

Resm-i behiyyenin icrasına saat onbirde başlanarak pek parlak olmuştur. Şehzâdegan hazeratı, Sadrazam Paşa, Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa, Şeyhülislam Efendi, vükela-i fiham, Meclis-i Ayan ve Mebusan reisleri vesair zevat-ı kiram hazeratı hazır bulunmuşlardır.

Enver Paşa hazretlerinin bir nutku hamasetkaraneleriyle Hatıra-i Celadeti örten setre rafi olunmuş, tam tamı hazeratı padişahiye Sad-

عسکر عالیله لریزک یاردیمی خاطر جمعی . ندوت ، خاطر :
-جلادت طوبنه ایلمین افضالی نامه بیوی چاق
اوزره اتحاد و ترقی جمعی کاتب محمودیسی
مدحت شکرلی بک ائدی توکیل ایدیک بکندن
بذل امانت ایدن ذوات حینتدائیک اسی کمال
انخارله درج ستون ایدرک قائدهام قضا آصف
بک ائدی بی و محترم ایلمین و طمداش لریزی ابراز
بیوریلان حیندن طولای نیریک ایدرز .
پاره خردوش
۵۰۰ دریندون حامی حسن ائدی
۵۰۰ اوپاییق کوبولر شرکی
۲۰۰ آخارل بکرا
۳۰۰ بولجلی شکرلی ائدی

razam Paşa hazretleri tarafından altın çiviler çakılmış ve şehzadegan hazeratıyla Sadrazam Paşa vükela-i fiham ve rical-i kiram taraflarından da namlarına altın çiviler çakılmıştır. Resm-i küşadda musikiye terennüm saz olunmuştur. 31 Mart Perşembe günü hanımefendilere tahsis kılınmıştır.

Med'uvvin ve hazırun meyanında bulunan şehzâdegan devletlü necabetlü Mecid, Ziyaeddin, Ömer

Derbentten Hacı Hüseyin Efendi	500 kuruş
Uyanık Köylüler Şirketi	500 kuruş
Ağalarlı Bekir Ağa	200 kuruş
Bulcaklı Şükrü Efendi	300 kuruş
Hariton	100 Kuruş
Belediye Reisi	50 kuruş
Hakim Bey	75 kuruş
Kaymakam Bey.....	100 kuruş
Hacı İdris Ağa	100 kuruş
Kadınhanılı Abdurrahman Ağa	200 kuruş
Dayamadani Efendi	100 kuruş
Yörük İsmail Efendi	100 kuruş
Konyalı Abdah	25 kuruş
Kaleli Veli Ağa	25 kuruş
Tüccardan Mihal Efendi	300 kuruş
Hacı Mehmet oğlu Mehmet Ağa	25 kuruş
Kaysere'li Abdah Efendi	100 kuruş
Karaköylü Dede Ağa	50 kuruş
Hacı Çepninin Hacı Mehmet Ağa	50 kuruş
Geçitli İbrahim Efendi	100 kuruş
Derviş Efendi	25 kuruş
Papazoğlu Harlambos Efendi	25 kuruş
Avdanlı Hacı Mustafa oğlu Hasan Ağa	100 kuruş
Yaldız oğlu Niko Efendi	50 kuruş
Konyalı İlyas Efendi	500 kuruş
Yörükoğlu Ömer Ağa	150 kuruş
Hacı Şevket Efendi	100 kuruş
Fazlıoğlu Mehmet Efendi	100 kuruş
Mehmet Çavuşzade Osman Efendi	25 kuruş
Sava Harlambidis	100 kuruş
Çömlekçili Gazi İsmail Ağa	100 kuruş
İsmail Usta	150 kuruş
Cennet Mustafa Efendi	25 kuruş
Tüccardan Ata	125 kuruş
Çerkes Mehmet Bey Şürekası	350 kuruş
Memiş Ağa	100 kuruş
Kocakafazade Hakkı Efendi	50 kuruş
Aksekililer	50 kuruş
Ali Molla oğlu İbrahim Efendi	25 kuruş
Antikacı Haralembos	50 kuruş
Akif Hoca	25 kuruş
Yağcıoğlu Sava Efendi	50 kuruş
Beleklerli Hacı Halil oğlu İsmail Ağa	50 kuruş
Mal Müdürü Bey	25 kuruş
Balkılı Hacı Hasan Ağa	75 kuruş
Habib Efendi	25 kuruş
Çiğil Karyesinden Bekir Ağa	50 kuruş
Kaysere'li Mustafa Ağa	50 kuruş
Sadık Köylü Gazi Ağa	25 kuruş
Posta Müdürü Ali Rıza Bey	25 kuruş
Yekün	5700 kuruş

Hilmi ve Burhaneddin Efendiler hazeratı idi.

Resm-i küşadında Almanya, Avusturya ve Macaristan sefirleri ve Bulgaristan sefareti maslahatgüzarı hazır buldukları ve imparator kraları namına altın çivileri çaktıkları gibi ateşemiliter diğer zabitan da altın ve gümüş çiviler çakmışlardır.

Topun resm-i küşadına nezaret eden heyet-i muhtereme Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa hazretlerinin taht-ı riyaşetinde Dahiliye Nazırı Talat, Hüseyin Cahit, Şehremini İsmail Canpolat, Polis Müdürü Umumiyesi Bedri, İttihat Terakki Katib-i Umumiyesi İsmail Müştak beyefendilerden mürekkep idi.

Müttefik hükümdarlar adına altın çiviler çakılırken musikiye Alman ve Avusturya, Bulgar marşlarını çalmıştır.

Nam-ı hazreti padişahiye çakılan çivinin emani olarak 300, veliaht tarafından 150, Almanya İmparatoru namına 200 ve Avusturya Macaristan İmparatoru namına 500 Bulgaristan Kralı namına 500 ihda edilmiş şehzadegan ve vükela hazeratından vesair zevat-ı kiramdan elli otuz yirmibeş yirmi, on beş lira ihda buyurlularak resmi küşad gününün hasılatı ikibin lirayı bulmuştur.

ASKER AİLELERİNE YARDIMCI HANIMLAR CEMİYETİ MENFAATİNE. . (3)

Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyeti menfaatine Hatıra-i Celadet topuna İlgin kazası namına çivi çakmak üzere İttihat Terakki Cemiyeti Katib-i Umumisi Mithat Şükrü beyefendi tevkil eylediğinden bezl-i ianet eden zevat-ı hamiyetmendânın ismi kemal-i iftiharla derc-i sütun ederek Kaymakam-ı Kaza Asaf beyefendiyi ve muhterem İlgin vatandaşlarımızı iraz buyurlan hamiyetten dolayı tebrik ederiz.

(3) Babalık Gazetesi, 19 Mayıs 1332 (1 Haziran 1916) "Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyeti menfaatine".

KÖLELİĞİN KALDIRILMASI VE 18. YÜZ YILDA KONYA'DA KÖLE PAZARI

Mükremin
KIZILCA

İnsanlar yeryüzünde Allah'ın yolundan saptıkça şeytani tuzaklarla birbirlerini sömürmüşler ve ezmişlerdir. Bu sömürünün en ilginç gelişmiş hali ise bir insanın diğer bir insana köle olmasıdır.

Kölelik, Arapçada ibadet yani kulluk kelimesiyle karşılanmaktadır. Bu baptan girildiğinde Allah'ın tüm insanlara yasakladığı bir uygulamadır kölelik. Allah (c.c.); Zariyat Suresi'nde, (56) **“Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.”** Buyurarak insanların ancak kendisine kulluk için var edildiklerini beyan etmiştir.

Aşağıdaki ayetlerde ise Allahtan başkasına kul ve köle olmayı kesin bir ifadeyle yasaklamıştır.

En'am (102) **“İşte sizin Rabbiniz Allah. Ondan başka hiçbir ilah yoktur. O her şeyin yaratıcısıdır. Öyle ise O'na kulluk edin. O her şeye vekil (her şeyi yöneten, görüp gözeten) dir”**

İnsanlığa yol gösteren son ilahi vahi olan Kur'anı kerimde daha birçok ayette Allahtan başkasına kulluk, kölelik açıkça yasaklanmıştır.

Kur'an'ın ilk suresi olan ve her rekâta ilk okunan Fatıha suresinde Allah (c.c.), tüm kullarından sadece kendisine kulluk edileceği ve yalnızca kendisinden yardım istenebileceği hakkında bütün Müminlerden bir ahit almıştır;

5. “(Allah'ım!) Yalnız sana kulluk ederiz ve yalnız senden yardım dileriz.”

İslam tarihinde yani peygamberler tarihinde tüm peygamberler, sadece Allaha kul ve köle olmayı tebliğ ederken karşılarına tam tersini isteyen Nemrutlar, Firavunlar, Şeddadlar, Azerler, Abu cehiller çıkarak hiç bitmeyen bir savaşı başlatmışlardır.

Bu savaş, hürriyet ve esaret, İnsana ve

ya Allaha kul/köle olma konusunda devam edip gitmektedir.

1430 yıl önce Dünyada hüküm süren İnsanın İnsanı alıp satarak mal gibi kullanması ve bir diğerini hayvanlar gibi muameleye tabi tutması İslam ile beraber tarihe karışmaya başlamış ve İslam yüceldikçe bu anlayış batmıştır. Özellikle o devirlerde 20. yüzyıla kadar siyah renkliler beyaz renklilerce hunharca köleleştirilerek insanlık zulmü devam etmiştir. Hâlbuki İslam'ın ve Evrenin kutsal kitabı insanları şöyle tarif ve kategorize ediyordu;

Hucurat (13) **“Ey insanlar! Şüphesiz Allah katında en değerli olanınız, O'na karşı gelmekten en çok sakınanınızdır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hakkıyla haberdar olandır.”**

İlahi vahyin başladığı ilk yıllarda, İnsanın İnsana kulluğu ve köleliği kesin yasaklanmadan önce Müslümanlar arasında da köle edinenler vardı. İşte Allah (c.c.), onları aşağıdaki ayetleriyle bir bir köleleri ellerinden çıkararak serbest bıraktırmıştır.

Nisa (92) **“Bir müminin bir mümini öldürmesi olacak şey değildir. Ancak yanlışlıkla olması başka. Kim bir mümini yanlışlıkla öldürürse bir mümin köleyi azad etmesi ve bağışlamadıkları sürece ailesine diyet ödemesi gerekir. (Öldürülen kimse) mümin olur ve düşmanınız olan bir topluluktan bulunursa, mümin bir köle azad etmek gerekir. Eğer sizinle kendileri arasında antlaşma bulunan bir topluluktan ise ailesine verilecek bir diyet ve mümin bir köle azad etmek gerekir. Bunlara imkân bulamayanın, Allah tarafından tövbesinin kabulü için iki ay ardı ardına oruç tutması gerekir. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hik-**

met sahibidir.”

Maide, 89. **“Allah, boş bulunarak ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama bile bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin keffareti, ailenize yedirdiğinizin orta hallisinden on yoksulu doyurmak yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Kim (bu imkânı) bulamazsa onun keffareti üç gün oruç tutmaktır. İşte yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin keffareti budur. Yeminlerinizi tutun. Allah size âyetlerini işte böyle açıklıyor ki şükredesiniz.”**

Mücadele (3) **“Kadınlarından zihar yaparak ayrılıp sonra da söylediklerinden dönecek olanlar, eşleriyle birbirlerine dokunmadan önce, bir köle azat etmelidirler. İşte bu hüküm ile size öğüt veriliyor. Allah yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”**

Bu son ayette anlatılan, kendisi ve çocuklarının hakları için “mücadele” eden bir kadındır, kocası “sen artık bana anamın sırtı gibisin” diyerek güya onu boşar oda rasülellaha s.a.v. koşarak mağduriyetini anlatınca bu ayetler iner. Hem o ilkel cahiliye töresi kalkar hem de kölelik.

O DEVİRDE SARP YOKUŞU AŞAN ANCAK MÜSLÜMANLAR OLDU

Kur'an-ı Kerim'in Beled Suresi'nde ki birer edebiyat şaheseri olan şu kısa ayetler İslam'ın köleliği ilk tebligattan itibaren nasıl kaldırmağa kararlı olduğunu mükemmelen anlatmıştır;

“Biz ona iki göz, bir dil, iki dudak vermedik mi; iki apaçık yolu (hayır ve şer yollarını) göstermedik mi? Fakat o, sarp yokuşa atılmadı. Sarp yokuşun ne olduğunu sen ne bileceksin? O tutsak bir boynu çözmek(köle azat etmek) tir.”

Bilerek ya da bilmeyerek yapılan günahların affı, bir köleyi serbest bırakma şartına bağlanarak son kölelerde Müslümanların elinden salıverilmiştir. O devirde kölelik tüm insanlar tarafından normal karşılanıyor ve uygulanıyordu Araplarda bundan muaf değildi. Böyle bir toplumu eğite eğite üç beş yüz yıl alacak

bir evreden sonra İslam köleliği tam olarak önce Müslümanlardan sonra da tüm insanlardan kaldırmıştır. Zira böyle yerleşik bir tabiatı hemen kaldırmak toplumu o yöne eğmek bir anda kolay olamazdı ve daha vahim yıkımlara sebep olabilirdi.

İSLAM DEVLETİ ELİYLE DE KÖLELER SERBEST KALİYOR

Yukarıda geçen ilahi mesajlarda köle ve cariye alım satımının kaldırılması son derece önemli atıflarla sağlanmaya çalışılıyor ve tüm kefaretlerde özgürlük verme şartı öngörülüyor. Peki, bu kefaretleri zaruri kılmayacak bir İslam toplumu oluştuğunda ne olacak? O zaman kölelik devam mı edecek? Hayır asla! Yüce yaratıcımız bu müessesenin kalkması için tüm inananlara mali bir yükümlülük getirerek elbirliğiyle köleliği kaldırmaları için bir emir daha vermektedir; Köleliği Kaldırma Vergisi!

Tevbe (60) **“Zekatlar -Allah'tan bir farz olarak- yalnızca fakirler, düşkünler, (zekat) işinde görevli olanlar, kalpleri ısındırılacaklar, köleler, borçlular, Allah yolunda (cihad edenler) ve yolda kalmış içindir. Allah bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”**

Bu ayette sayılan sekiz guruptan birisi de kölelerdir ki artık onların hürriyetleri Müslüman zenginlerin vereceği zekât yani vergileriyle de garanti altına alınmıştır. Bu ihtiyari değil mecburi bir yöntemdir, zira İslam'da Zekâtı devlet toplar ve yukarıda ki sınıflara dağıtır.

KÖLELİĞİ KALDIRAN KESİN EMİR ALLAH'DAN

“(Savaşta) inkâr edenlerle karşılaştığınız zaman boyunlarınızı vurun. Nihayet onları çökertip etkisiz hale getirdiğinizde bağı sıkı bağlayın (sağ kalanlarını esir alın). Artık bundan sonra (esirleri) ya karşılıksız ya da fidye karşılığı salıverin. Savaş sona erinceye kadar hüküm budur. Eğer Allah dileseydi onlardan oç alırdı. Fakat sizi birbirinizle denemek için böyle yapıyor. Allah yolunda öldürülenlere gelince, Allah onların amellerini asla boşa çıkarmayacaktır.”

